

Pozdvižení a vzbouření (§§ 68—75 tr. z.).

I. Zločinu pozdvižení se dopouští, kdo se s úmyslem vrchnosti činiti odpor přidruží buď hned s počátku nebo teprve později ku sročení t. j. k shromáždění více osob na úmluvě založeném (rozh. ze dne 20. ledna 1853, sb. »Gl.« I., č. 244); výrazem více osob dlužno rozuměti značnější počet lidí, jakého jest asi dle obvyčejného způsobu mluvy třeba k utvoření tlupy. Předmětem tohoto zločinu, jenž jest dokonán již pouhým sročením, ačkoli nevylučuje užití násilí až do jistého určitého stupně, jest vrchnost (die Obrigkeit) t. j. osoby v § 68 odst. 2. tr. z. a v pozdějších zákonech uvedené, pokud plní právě nějaký rozkaz úřední nebo konají svůj úřad nebo službu. Jsou to dle § 68, 2. odst.: úředník, poslanec, zřízenec nebo sluha státního nebo obecního úřadu, civilní, finanční nebo vojenská stráž, četníci, příslušným zeměpanským úřadem, pod přísahu vzatí úředníci a hlídači lesní, byť i byli ve službách soukromých a konečně osoby zřízené k dohledu na státní nebo soukromé železné dráhy nebo k ochraně nebo provozování státního telegrafu. K těmto osobám druží se dle pozdějších zákonů dále notáři, pokud úřadují jako soudní komisaři (§ 193 not. ř. ze dne 21. května 1855, č. 94 ř. z.), pod přísahu vzatý služební personál k ochraně myslivosti a polí (§ 3 min. nař. ze dne 2. ledna 1854 č. 4 ř. z. a §§ 9 a 10 min. nař. ze dne 30. ledna 1860, č. 28 ř. z.), osoby zřízené na základě zemských zákonů k ochraně jednotlivých odvětví zemědělských jako hospodářství polního, lesnictví, hornictví, myslivosti, rybářství nebo jiných vodních oprávnění (dozorci, hlídači a j.), avšak jen, byly-li okresním hejtmanstvím ve svém úřadě potvrzeny a vzaty pod přísahu a jen potud, pokud jde o služební jich úkon a pokud měly při něm předepsaný služební šat aneb odznak (zák. ze dne 16. června 1872, č. 84 ř. z., §§ 1, 2), nájemci mýt a jejich zřízenci plnou mocí opatření vzhledem k vybírání najatého mýta (§ 27 zák. ze dne 26. srpna 1891 č. 140 ř. z.). Zda osoba vrchnostenská k dotyčnému úřednímu výkonu v konkrétním případě byla oprávněna, jest nerozhodno; stačí, že za jistých podmínek k předsevzetí tohoto činu jest oprávněna; zda podmínky ty tu jsou, má toliko ona sama posuzovati (roz. ze dne 31. října 1850, sb. »Gl.«, I., č. 1.). Trest vyměřují §§ 70—72 a to, jestliže nepokoj hned při svém vzniku bez dalšího nebezpečného výbuchu se utišil, tresce se návodce a vůdcové žalářem od 1—5 let, ostatní žalářem od 6 měsíců do 1 roku; jestliže však oproti vrchnostenské osobě nebo stráži o utišení nepokoje se snažící bylo v odporu setrváno, trestání jsou návodci a vůdcové těžkým žalářem od 10—20 let, ostatní od 5—10 let. Není-li tu ani jeden ani druhý z uvedených případů, jest stanoven pro návodce a vůdce trest těžkého žaláře od 5—10 let, pro ostatní vinníky od 1—5 let.

II. Zločin pozdvižení přechází ve zločin vzbouření, jestliže při pozdvižení napomenutí úřadu nebylo uposlechnuto a bylo užito skutečně násilných prostředků a následkem toho bylo nutno užiti k zjednání pokoje a pořádku moci mimořádné t. j. moci přesahující prostředky vrchnosti bdící nad zachováním pořádku pravidelně přikázané; zločinu toho dopouští se každý, kdo takového sročení se účastní. Pro zločin vzbouření, objeví-li se ostatní zákonné prostředky nedostatečnými k jeho potlačení, může býti prohlášeno právo stanné (§ 429 tr. ř.), v němž pravidelně, byl-li obžalovaný jednohlasně uznán vinným, má býti vyměřen trest smrti (§ 442 tr. ř.). Mimo případ stanného práva jest stanoven pro návodce a vůdce trest

těžkého žaláře od 10—20 let, za zvláště přitěžujících okolností na doživotí, pro ostatní vinníky těžký žalář od 1—5, za přitěžujících okolností od 5—10 let.

III. Vojenský tr. z. (§§ 344—351) a tr. z. pro Bosnu a Hercegovinu souhlasí slovně s obecným zák. tr.; toliko § 352 voj. tr. z. obsahuje ještě ustanovení, že vojenské osoby, jež dle vojenského řádu nebo zvláštních vojenských ustanovení složily vojenskou přísahu služební, v případech sročení se s jinými proti vojenské strážci nebo proti svým představeným stávají se vinnými nikoli pozdvižení a vzbouření, nýbrž odboje (Meuterei, §§ 159 a n. voj. tr. z.).

IV. Osnova nového trestního zákona (§§ 119, 120) rozlišuje pozdvižení a vzbouření; podmínky obou jsou v celku tytéž jako v právu nyní platném. Toliko ku vzbouření jednak stačí, že ozbrojená moc byla povolána (ať již to bylo nutno — jako dle platného práva — či nic) a jednak se žádá, aby vyzvání k rozejítí se bylo opakováno. Pozdvižení jest co se týče návodců a vůdců zločinem a tresce se káznici od 1—5 roků nebo státním vězením od 6 měsíců do 5 let, s čímž může býti spojeno postavení pod policejní dohled; všichni ostatní stávají se vinnými přečinu, na nějž jest stanoven trest vězení od jednoho týdnu až do 5 let. Rovněž při vzbouření jsou trestáni návodci a vůdcové pro zločin káznici nebo státním vězením od 1—15 let, s čímž může býti spojeno postavení pod policejní dohled, ostatní vinníci však toliko pro přečin vězením od 1—5 let. Podle § 121 osn. odpadá trest při pozdvižení nebo vzbouření pro toho, kdo od sročení ustoupil prve než nějaký násilný skutek byl vykonán a prve než účelu jeho, byť i jen částečně, bylo dosaženo. Návodci a vůdcové však stávají se beztrestnými jen tenkrát, když i ostatní účastníci v čas ustoupili.

Poznámky knihovní.

Všechny veřejné rejstříky — ať již se nazývají knihami pozemkovými, horními, depositními, matričními, rejstříky obchodními a pod. — sledují jeden a týž účel: chrániti co možná účastníky před škodlivými následky, které by mohly vzejíti ze změny stavu rejstříkového. Avšak pouhým nahlédáním v jednotlivé zápisy nebyl by ještě tento účel dosažen. Jsouť právní poměry, které udati by se mohly bez zápisu, nebo které měly by účinek zápisu, kdyby se během řízení do knihy pojaly, aniž by účastník o tom zvěděti musil. Princip publicity nutí proto zákonodárství, aby interenta dále chránil tím, že ho obligatorně zpravuje o takovýchto změnách, nebo tím, že prohlašuje knihovní stav vzdor patrným změnám na tak dlouho za rozhodný, pokud vyznačení změn těch se nestane. To všechno pak, co v tomto směru se ve veřejných rejstřících vyznačí a nespadá v jedno s původním zápisem, náleží do pojmu knihovní poznámky. V jednotlivostech lze rozeznávati:

1. Poznámka ve knize pozemkové (§ 20, §§ 52—73 ř. kn.) děje se:

a) za účelem vyznačení osobních poměrů, zvláště obmezení co do správy jmění, s tím účinkem, že nemůže se odvolávati na neznalost těchto poměrů ten, kdo vymohl si zápis v dotyčné vložce knihovní, ku př. poznámka nezletilosti, opatrovnictví, prodloužení moci otcovské nebo poručenské, prohlášení zletilosti, vyhlášení konkursu, nebo

b) za účelem odůvodnění určitých právních účinků vzcházejících dle předpisů řádu soudního nebo tohoto zákona, jako ku př. poznámka: